

Bu çeviri Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Araştırma – İçtihat Biriminin (<http://www.anayasa.gov.tr/>) desteğiyle hazırlanmış ve Anayasa Mahkemesinin intranet sayfasında yayınlanmıştır. Bu belgenin tekrar yayınlanma izni sadece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin HUDOC sayfasında yer alması amacıyla yöneliktir (<http://hudoc.echr.coe.int/sites/tur/>).

This translation was made available with the support of the Turkish Constitutional Court Research and Case-law Department (<http://www.anayasa.gov.tr/en/>) and published on its intranet. The permission of reproducing this document has been granted for the sole purpose of its publication on the Court's case-law database HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/>).

Cette traduction a été préparée avec le soutien de la Division de Recherche et de Jurisprudence de la Cour constitutionnelle turque (<http://www.anayasa.gov.tr/en/>) et publié sur son intranet. L'autorisation de reproduction de ce document est limitée à sa publication sur la page de jurisprudence HUDOC de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/>).

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ (AR-İÇ) BİLGİ NOTU

AIHM KARARLARI 2014/66

ORAN c. TÜRKİYE
(28881/07, 37920/07)

[Karar Metni](#)

İlgili Maddeler	AIHS 10
Hak ve Özgürlükler	Serbest seçim hakkı, ayrımcılık yasağı, etkili başvuru hakkı
Anahtar Kelimeler	Serbest seçim hakkı, yasama organı seçimleri, oy hakkı, bağımsız adaylık, seçim propagandası ilkeleri, yurtdışında ikamet eden vatandaşların oy kullanımı, etkili başvuru yolu
Davanın Özü	Serbest seçim hakkı, seçimlerde oy kullanmayı, seçilme hakkını, seçimlerde fikirlerin serbestçe ifade edildiği bir ortamı, gizli oyu içerir ve serbest seçimlerin makul aralıklarla olmasını güvenceye bağlar. Devletler vatandaşlarının ülkede ikamet edip etmediklerini dikkate alarak oy kullanmalarında kimi kısıtlama ve farklılıklar getirilebilir. Çünkü ülkede ikamet edenler ülke sorunlarıyla daha yakından ilgilidirler, aday seçimi ve parti programı üzerinde çok daha fazla etkileri vardır. Devletlerin seçimde oy kullanmak için ülkede ikamet şartı ya da belli bir oturma süresi şartını getirmesi ihlal oluşturmaz. Devletlerin geniş takdir marjı dikkate alındığında gümrük kapılarında kullanılan oyların sadece siyasi partiler arasında dağılımı makul ve nesnel gerekçelere dayanmaktadır. Mahkemeye göre Ek Protokol 1'in 3. maddesi devletlerin kitle iletişim organlarında yasal düzenlemelerle politik programlar koymasını engelleyici nitelikte yorumlanamaz. Ancak burada önemli olan Sözleşme bağlamında haklılaştırılmadıkça bir grubun diğerine göre farklı muameleye tabi tutulmamasıdır. Bağlantısız bağımsız adaylar ile siyasi partiler ülke sisteminin bütünü üzerinde benzer etkiler meydana getirmezler. Mahkemeye göre başvuruyu inceleyecek makamın mutlaka yargı organı olmasına gerek yoktur, önemli olanın o organın yetkileri ve ona sağlanan güvencelerdir. Ulusal hukukta tanınan başvuru yollarının biri ve birkaçı tek başına etkililik kriterini karşılamasa dahi, bahse konu yolların tamamı birlikte ele alındığında etkililik kriterleri karşılanmışsa bu yeterlidir. Mahkeme 13. maddenin ulusal makamlar önünde bir kanunun Sözleşme'ye aykırılığı hususunda bir şikâyeti de gerektirecek şekilde geniş

yorumlanamayacağını ifade etmiştir.

KARARIN ÖZETİ

Olaylar ve Olgular:	Başvurucu, 22 Temmuz 2007 erken genel seçimlerine bağımsız olarak İstanbul'dan milletvekili adayı olmuştur. Bu seçimlerde gümrük kapılarında kullanılan oylar sadece siyasi partiler arasında dağıtılmış ve bağımsız adaylara TRT'de propaganda yapma imkânı tanınmamıştır. Başvurucunun anılan talepleri nihai olarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından yasal mevzuat gerekçe gösterilerek reddedilmiştir.
İddialar:	28881/07 No.lu başvurusunda başvuru, gümrük kapılarında sadece partiler için oy kullanılabilmesinin, bağımsız adaylar için oy kullanılamamasının, AİHS'in Ek Protokol 1'in 3. maddesine aykırı olduğunu iddia etmiştir. 37920/07 No.lu başvuruda ise siyasi partilerin televizyonda propaganda yapabilmelerine rağmen kendisinin bu imkândan yararlandırılmamasından şikâyet etmektedir. 2007 genel seçimlerinde çok sayıda bağımsız adayın bulunduğu da ifade edilmektedir. Başvurucu, Sözleşme'nin 10, 14 ve Ek Protokol 1'in 3. maddelerin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.
Hükümetin Savunması:	<i>(Hukuki değerlendirme kısmında gerekli olduğu ölçüde işlenmiştir)</i>
Hukuki Değerlendirme:	Mahkeme başvuruyu Ek Protokol 1'in 3. maddeyle birlikte ya da tek başına 14. maddeden ele almıştır. Mahkeme, somut olay bağlamında seçimlerde ifade özgürlüğüne ilişkin şikâyetleri serbest seçim bağlamında ele almaktadır.
<i>Kabul Edilebilirlik Yönünden</i>	Hükümetin başvurusunun ulusal makamlar önünde dile getirmediği şikâyetlerini ilk defa AİHM önünde dile getirdiği iddiası hakkında AİHM, başvurusunun özü itibarıyla da olsa anılan şikâyetlerini iç hukukundaki usul ve süre kurallarına uygun olarak ulusal makamlar önünde dile getirmesinin yeterli olduğunu belirterek başvuru yollarının tüketilmediği itirazını reddetmiştir.
<i>Ek Protokol 1'in 3. Maddesi Yönünden</i>	Mahkeme anılan maddenin kişisel oy kullanmayı ve seçilme hakkını, seçimlerde fikirlerin serbestçe ifade edildiği bir ortamı içerdiğini, gizli oyu ve makul aralıklarla olan serbest seçimleri güvenceye bağladığını ifade etmiştir. Ancak bu hak mutlak değildir, maddede yazmasa da zımni sınırları vardır. Demokratik rejimin temeli demokratik tartışma özgürlüğüdür. İfade hürriyeti özellikle yasama organının seçimi konusunda halkın fikirlerinin serbest oluşmasının teminatını oluşturmaktadır. Devletlerin seçim sistemi konusunda takdir yetkileri vardır. Devletler vatandaşlarının ülkede ikamet edip etmediklerini dikkate alarak oy kullanmalarında kimi kısıtlama ve farklılıklar getirilebilir. Çünkü ülkede ikamet edenler ülke sorunlarıyla daha yakından ilgilidirler, aday seçimi ve parti programı üzerinde çok daha fazla etkileri vardır. Ayrıca ülkede ikamet edenler seçimle ve sonuçları ile çok yakından ilgilidirler. Dolayısıyla devletlerin seçimde oy kullanmak için oturma şartı ya da belli bir oturma süresi şartının getirmesi ihlal oluşturmaz. <i>Ülke dışında ikamet edenlerin bağımsız adaylar için oy kullanamaması:</i> 2007 seçimlerinde 14 parti yer almış, bağımsız aday olan başvuru seçilememiştir.

Ayrıca Konsey üyesi ülkelerde yurtdışındaki vatandaşların oy kullanması hususunda bir örneklik yoktur. Devletlerin yurt dışındakiler için oy kullanmayı sağlama mecburiyeti de yoktur.

Öte yandan her seçmenin kendi adayını mutlaka oy pusulasında görecektir düşüncesi doğru değildir. Devletler bu yöndeki talepleri ele alırken farklı çıkarlar arasında bir dengeleme yapmalıdır. Devletler ülkesinde ikamet etmeyenlerin oy kullanma hakkını düzenlerken pratik ve güvenliğe ilişkin unsurlar ile bu hakkın uygulanmasına ilişkin teknik usulleri de göz önünde bulundurarak karar kılmalıdır.

Yasa koyucu yurtdışındakiler için ayrı bir seçim çevresi oluşturulmasındaki sıkıntıları dikkate alarak bir tercih yapmıştır. Ülkedeki seçmenler her biri bir seçim çevresinde oy kullanırlar. Gümrük kapılarında kullanılan oylar ise siyasi partilerin ülke genelinde elde ettikleri oylarla birlikte ele alınmaktadır.

Anayasa Mahkemesi de bu yasal tercihin adil dengeyi koruduğunu kabul etmiş ve yurtdışındakilere oy verme imkânının ancak bu şekilde bir kısıtlama ile mümkün olabildiğini belirtmiştir.

Seçimlerde tartışılan sorunlar evleviyetle o ülkede ikamet eden vatandaşları ilgilendirmektedir. Ayrıca bağımsız adaylardan farklı olarak siyasi partilerin sistem içindeki rolü daha da önem arz eder. Bağımsız adaylar, toplum projeleri ve onları gerçekleştirme kapasiteleri ile siyasi partilerden ayrılmaktadır.

Devletlerin geniş takdir marjı dikkate alındığında gümrük kapılarında kullanılan oyların sadece siyasi partiler arasında dağılımı makul ve nesnel gerekçelere dayanmaktadır. Halkın fikirlerini serbestçe ifadesi ile seçimlerde aday olma hakkının özüne de dokunmamaktadır.

Bağımsız adaylara özellikle TRT’de propaganda yapma imkânının tanınmaması:

Mahkemeye göre Ek Protokol 1’in 3. maddesi devletlerin kitle iletişim organlarında yasal düzenlemelerle politik programlar koymasını engelleyici nitelikte yorumlanamaz. Ancak burada önemli olan Sözleşme bağlamında haklılaştırılmadıkça bir grubun diğerine göre farklı muameleye tabi tutulmamasıdır.

Mahkeme TRT’de sadece siyasi partilerin propaganda hakkı bulunduğunu tespit etmektedir. Gerçekte de sadece partiler iktidara gelir ve ülkenin tamamı üzerinde vaat ettikleri ya da uyguladıkları politikalar ile etkili olma imkânına sahiptirler. Siyasi partiler bütün seçim çevrelerinde etkin ve toplum tabakalarının tamamına yönelik projeler üretirler. Oysa bağımsız adaylar içinden çıkmak istediği tek bir seçim çevresinde etkilidirler. Bağlantısız bağımsız adaylar ile siyasi partiler ülke sisteminin bütünü üzerinde benzer etkiler meydana getirmezler.

Somut olayda başvuru bir partiye bağlı olmadan bağımsız aday olmuştur. Diğer yandan bağımsız adayların siyasi partilerle karşılaştırılabilir durumlar içinde bulunduklarını ifade etmek de mümkün değildir.

Ayrıca Konsey üyesi ülkeler kendi koşullarını dikkate alarak farklı seçim sistemleri benimsemişlerdir. Devletler kendi ülkelerinde demokratik değerlerin korunmasındaki özel durumları değerlendirmede Mahkemeye göre daha iyi pozisyondadırlar.

	Başvurucu diğer bağımsız adaylar gibi kendi seçim çevresinde propaganda yapma imkânı bulmuştur. Diğer bağımsız adayların kullandığı bütün vasıtaları da kullanmıştır. Oysa TRT tüm ülkede yayın yapan bir kamu kanalıdır. Bu nedenle sınırlamanın makul ve nesnel gerekçelere dayandığının ve hakka ölçsüz bir müdahalenin oluşmadığının kabulü gerekir.
<i>13. madde Yönünden</i>	Başvurucu somut şikâyetleri açısından etkili bir başvuru yolunun olmadığından özellikle YSK kararlarına karşı itiraz imkânının olmamasından yakınmaktadır. Öte yandan başvuru; YSK kararlarının kesin nitelikte olduğu, YSK'nın yasaların anayasaya uygunluğu için Anayasa Mahkemesine başvuru imkânının bulunmadığını ve ayrıca yasanın da Anayasa'ya uygun bulunduğuna işaret etmektedir. Mahkeme başvuruyu inceleyecek makamın mutlaka yargı organı olmasına gerek olmadığını, önemli olanın o organın yetkileri ve ona sağlanan güvenceler olduğunu ifade etmektedir. Ulusal hukukta tanınan başvuru yollarının biri ve birkaçı tek başına etkililik kriterini karşılamasa dahi bahse konu yolların tamamı birlikte ele alındığında etkililik kriterleri karşılanmışsa bu yeterlidir. Başvurucunun YSK önündeki usulün hakkaniyete uygun olmadığı, YSK'nın bağımsız ve tarafsız olmadığı, üyelerin seçimi ve süresi değerlendirildiğinde bağımsızlık görüntüsünün de bulunmadığını ileri sürmektedir. Mahkemeye göre başvuru her iki şikâyetinde de aslında ihlalin kaynağında olduğunu ifade ettiği yasal düzenlemelerden ve YSK kararlarının denetime açık olmamasından yakınmaktadır. Başka bir anlatımla başvuru şikâyeti, ilgili kanun maddelere ilişkin aykırılık iddialarını Anayasa Mahkemesi ya da başka organlardan dile getirememesidir. Bununla beraber Mahkeme 13. maddenin ulusal makamlar önünde bir kanunun Sözleşme'ye aykırılığı hususunda bir şikâyeti de gerektirecek şekilde geniş yorumlanamayacağını ifade etmiştir.
<i>Hüküm</i>	Dolayısıyla Mahkeme oy çoğunluğu her iki şikâyet açısından serbest seçim hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.